

РИНКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 639.3(477)

Раїса ДОНЧЕВСЬКА

РОЗВИТОК РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Проаналізовано динаміку вилову, обсяги імпорту та експорту риби й морепродуктів, структуру виробництва та рівень споживання рибної продукції населенням України. Підтверджено критичний стан рибного господарства України, зазначено причини негативних явищ і запропоновано можливі шляхи подолання кризи в цій галузі.

Ключові слова: рибне господарство, аквакультура, внутрішні водойми, водний фонд, вилов риби, морепродукти, споживання риби.

Дончевская Р. Развитие рыбного хозяйства Украины. Проанализированы динамика вылова, объемы импорта и экспорта рыбы и морепродуктов, структура производства и уровень потребления рыбной продукции населением Украины. Подтверждено критическое состояние рыбного хозяйства Украины, указаны причины негативных явлений и предложены возможные пути преодоления кризиса в этой отрасли.

Ключевые слова: рыбное хозяйство, аквакультура, внутренние водоемы, водный фонд, улов рыбы, морепродукты, потребление рыбы.

Постановка проблеми. Риба та рибопродукти належать до стратегічно важливих продуктів харчування і посідають вагоме місце в біологічно повноцінному білковому раціоні населення. У їхньому складі ненасичені жирні кислоти, життєво необхідні макро- та мікроелементи, біологічно повноцінний білок і низка вітамінів.

Висока харчова та біологічна цінність об'єктів водного господарства уможливорює виготовляти на їх основі збалансовану продукцію, зокрема швидкозаморожені страви, консерви, пресерви, кулінарні вироби та напівфабрикати. Значні можливості надає організація глибокої переробки сировини з виділенням ферментів та інших біологічно активних речовин, які вкрай необхідні для дитячого харчування, створення комбінованих продуктів. Саме тому необхідність підтримки та

© Раїса Дончевська, 2015

забезпечення розвитку рибного господарства сприятиме соціально-економічному розвитку регіонів України, виробництву гідробіонтів, їх переробці та зберіганню, забезпеченню працевлаштування населення і, як наслідок, покращанню його здоров'я і якості життя [1–3].

Дослідженнями встановлено, що запровадження сучасних новітніх технологій у рибних господарствах стримується економічним становищем, яке склалося в останні роки в Україні: відсутність належної матеріально-технічної бази, диспаритет цін і недостатність кредитування та інвестування галузі [4; 5]. Стабільний розвиток рибного господарства, метою якого є задоволення потреб населення в рибній продукції, неможливий без ефективної виробничої діяльності, направленої на підвищення її прибутковості. У зв'язку з цим, в умовах становлення ринкової економіки виникла потреба в наукових дослідженнях з питань вивчення сучасного стану розвитку рибної галузі та рівня забезпечення населення України рибною продукцією.

Проблемам підвищення ефективності природокористування та розвитку рибного господарства присвячено теоретичні дослідження та методичні розробки таких вчених, як О. В. Сидоренко [3; 4], Н. І. Смирнюк [5], Н. М. Вдовенко [1], М. В. Гринжевський [6], І. І. Грициняк [7], М. С. Стасишен [8], Н. Стасишен [9] та ін. Проте сучасний стан розвитку рибогосподарського комплексу країни вимагає подальших досліджень з метою посилення продовольчої безпеки, підвищення ефективності діяльності підприємств рибної галузі і, як наслідок, підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного рибного господарства.

Метою статті є аналіз сучасного стану, визначення перспектив і стратегій розвитку рибного господарства України.

Матеріали та методи. Під час дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу, комплексного системного підходу, аналітичні, порівняння та узагальнення. Теоретичною основою досліджень слугували праці науковців і провідних фахівців рибної галузі [1–11], емпіричною – офіційні дані Державної служби статистики України [12; 13], Державного агентства рибного господарства України [14–16], Державної фіскальної служби України [17], Аграрного інформаційного агентства [18].

Результати дослідження. Рибне господарство – це складна економічна система, в якій окрім соціально-економічних, виробничих та інших процесів важливу роль відіграють також біологічні, які моделювати й прогнозувати досить проблематично [3].

Після здобуття Україною незалежності економічна криза, охопивши всі галузі агропромислового комплексу, призвела до глибокого занепаду рибне господарство та руйнування його матеріально-ресурсного потенціалу. Сучасний стан рибної галузі та природних водойм України вкрай незадовільний. Однією з найгостріших проблем є нестача сировини. На початку 90-х років Україна мала свою потужну виробничу базу в галузі рибного господарства: сучасний чисельний океа-

нічний флот, рибопереробні заводи, промисел Азово-Чорноморського басейну, рибокомбінати, вилов риби у внутрішніх водоймах Дніпровського каскаду водосховищ [8]. Цей потенціал уможлилював виготовлення більш ніж 1 млн т рибної продукції, що забезпечувало не лише продовольчу безпеку держави, а й рекомендовану норму споживання рибної продукції на одну особу – 20 кг/рік [1].

В Україні є значні площі внутрішніх водойм, придатних для вирощування об'єктів аквакультури (1 млн га). За наявності водного фонду Україна посідає друге місце в Європі, але за роки незалежності частка національного виробництва рибної продукції на внутрішньому ринку скоротилася з 95 до 20 %. Основним напрямом рибогосподарської діяльності на внутрішніх водоймах України, яка забезпечує до 70 % рибної продукції та становить головний резерв подальшого розвитку вітчизняної аквакультури, є ставкове рибництво [3; 4; 10; 11]. Розвиток ставкової аквакультури є важливим показником підвищення ефективності використання сільськогосподарських територій та отримання товарної продукції [3; 4; 6; 14].

Дослідженнями стану рибного господарства в Україні за період 2000–2013 рр. встановлено зниження вилову риби та добування інших водних живих ресурсів на 124.3 тис. т або 35.5 % (таблиця). Це зумовлено перш за все старінням рибпромислового флоту та недостатнім фінансуванням галузі. Як відзначають фахівці, середній вік українських суден становить більше 20 років, а технічний знос – понад 80 % [9].

Стан рибного господарства України [12]

Рік	Добування водних біоресурсів за видами водоймищ, тис. т					
	у внутрішніх водоймах	у виключних (морських) економічних зонах		у відкритій частині Світового океану	усього	у т. ч. риби
		України	інших держав			
2000	38.2	57.0	175.0	79.9	350.1	346.7
2001	38.3	134.6	151.6	8.9	333.4	310.5
2002	38.0	93.0	153.4	8.8	293.2	253.8
2003	37.7	55.0	141.0	14.5	248.2	222.4
2004	35.4	52.5	126.8	11.2	225.9	195.1
2005	37.4	61.2	149.6	17.4	265.6	234.2
2006	36.7	46.8	122.3	23.0	228.8	202.2
2007	43.2	46.9	123.6	–	213.7	198.3
2008	41.2	55.0	140.7	7.6	244.5	220.5
2009	42.2	67.3	147.4	–	256.9	238.6
2010	38.4	69.7	110.6	–	218.7	215.0
2011	37.6	74.9	98.7	–	211.2	205.3
2012	41.6	63.4	98.9	–	203.9	195.5
2013	45.7	78.8	96.6	4.7	225.8	216.4

Порівнюючи вилов риби та інших живих ресурсів за досліджуваний період, відмічено, що його зростання на 38 % відбулося тільки у виключній (морській) економічній зоні України. Починаючи з 2003 р., спостерігалось щорічне зниження добування водних біоресурсів майже на 20 тис. т (винятком був 2005 р.) [12; 15].

За даними Держкомстату, у 2013 р. загальний обсяг добування водних біоресурсів порівняно з 2012 р. зріс на 10.7 %, у т. ч. вилов риби – на 9.9, а інших водних біоресурсів – на 12.8 % [12].

Основним місцем вилову риби та інших водних біоресурсів рибпромисловим флотом України є виключні (морські) економічні зони інших держав, у водах яких у 2013 р. виловлено та добуто 42.8 % загального обсягу (на 2.4 % менше, ніж у 2012 р.), у виключній (морській) економічній зоні України – 34.9 % (на 24.3 % більше), у відкритій частині Світового океану – 2.1 %. Основу вилову риби становлять морські види – тріскові, оселедцеві, скумбрієві, анчоусові, корюшкові (мойва), тунцеві, камбалові. З них 40 % займають такі види, як анчоус, океанічний оселедець, японська скумбрія, мойва, тріска, минтай [12; 15].

На відміну від зменшення вилову морської риби в 2013 р., обсяг вилову риби у внутрішніх водоймах зріс на 9.9 %, значну частку якого (25.4 тис. т) становить продукція ставкового виробництва. Порівняно з 2012 р. обсяг її зріс на 12.8 %. Загалом, 20.4 % обсягу вилову припадає на внутрішні водойми, що в 1.8 раза більше порівняно з 2000 р. Саме тому цей сектор діяльності потребує подальшого розвитку [11; 15].

Більше половини (54 %) загального обсягу вилову риби й добування інших водних біоресурсів і 86 % національного обсягу вилову у водах виключних (морських) економічних зон інших держав одержано рибогосподарськими підприємствами м. Севастополя. Загалом обсяг добування водних біоресурсів у Криму за 2013 р. становив 21.2 тис. т (9.4 % загальнодержавного показника). При цьому у виключній (морській) економічній зоні України найбільше займалися виловом риби й добуванням інших водних біоресурсів підприємства м. Севастополя (42 % загального показника), Автономної Республіки Крим (26 %), Запорізької (22 %), Одеської (5 %) і Донецької (3 %) областей [11; 12].

У внутрішніх водоймах найбільший обсяг вилову риби та інших водних біоресурсів досягнуто підприємствами Одеської (12 %), Черкаської (11 %), Донецької (8 %), Миколаївської (7 %), Херсонської та Сумської (по 6 %), Вінницької та Дніпропетровської (по 5 %) областей. Лідером за темпами зростання галузі в 2013 р. стала Рівненщина, яка збільшила вилов риби із внутрішніх водойм порівняно з 2012 р. більш ніж удвічі, та Запорізька й Тернопільська – у 1.8 та 1.7 раза відповідно [12].

Основними чинниками, що зумовили зниження обсягів добування водних біоресурсів у 2013 р. порівняно із 1995 р. у 1.8 раза є недостатня кількість риболовних суден, їх незадовільний технічний стан, зменшення запасів масових традиційних гідробіонтів під впливом

природних факторів і надмірного промислу, зокрема кільки, судака, пеленгаса, бичка, скумбрії. Крім того, при переході від планової до ринкової економіки знизилась ефективність роботи флоту через постійне зростання витрат на матеріально-технічне забезпечення промислу, підвищення цін на паливно-мастильні матеріали, тару, запчастини та інші матеріальні ресурси.

Однією з причин зниження обсягів добування водних біоресурсів є також зменшення вилову риби українськими підприємствами у виключних (морських) економічних зонах інших держав за рахунок втрати чинності домовленості з іншими морськими країнами про вилов риби через економічну недоцільність, викликану високою собівартістю виловленої продукції [1].

Політична ситуація в Україні, пов'язана перш за все з анексією Криму, дає вагомі підстави для твердження про істотне скорочення показників вітчизняного виробництва та вилову риби в 2014 р., оскільки із загального вилову в 2013 р. (216 тис. т) 98 тис. т риби виловлено чорноморським флотом у Світовому океані, 82 тис. т – в Азово-Чорноморському басейні, з яких 52 тис. т. – кримськими рибалками, що становить 65 % вилову риби в регіоні. Отже, якщо підсумувати, то на частку Криму припадає 150 тис. т, а це дві третини всього вилову [10].

У структурі видового складу вилову риби в 2013 р. переважали хамса – 36.6 тис. т або 16.9 % загального обсягу, ставрида – 11.6 %, бички, скумбрія, кілька, товстолобик і короп – на рівні приблизно по 6.0 % [12; 16]. Як видно, серед прісноводних видів риб товстолобик і короп займають понад 12 % загального обсягу вилову риби, оскільки ці види традиційно є найбільш поширеними у вітчизняному ставковому рибництві та користуються попитом у населення із середніми доходами [11]. Щодо інших водних біоресурсів за видами, то ракоподібних у 2013 р. виловлено 4800 т, з них 114 т – креветок, 7 т – раків, 4676 т. – криля; молюсків – 3817 т; водоростей – 210 т; інших видів – 621 т [16].

За статистичними даними Державного агентства рибного господарства України, випуск товарно-харчової рибної продукції в 2013 р. порівняно з 2012 р. зріс на 4 % і склав 145.4 тис. т. Більше половини становить виробництво рибних консервів, 38.4 тис. т – риби замороженої нерозібраної морської, 7.8 тис. т – риби солоної, крім оселедців, 7.5 тис. т – риби, в т. ч. філе копченого, 3.6 тис. т – риби сушеної та в'яленої, 2.4 тис. т. – ікри та замінників ікри, 1.8 тис. т. – рибного борошна та 1.5 тис. т. – філе рибного в'яленого, солоного або в розсолі, крім копченого (рис. 1) [16].

Аналітичні дослідження [5] свідчать, що темпи росту виробництва рибної продукції є незначними. За даними експертів, основними причинами гальмування розвитку виробництва риби та рибної продукції в Україні поки що залишаються: нестача обігових коштів

у більшості підприємств, нерациональне використання наявних виробничих потужностей, зношеність основних виробничих фондів, руйнування взаємовигідної внутрішньогалузевої кооперації, відсутність збалансованої законодавчої бази.

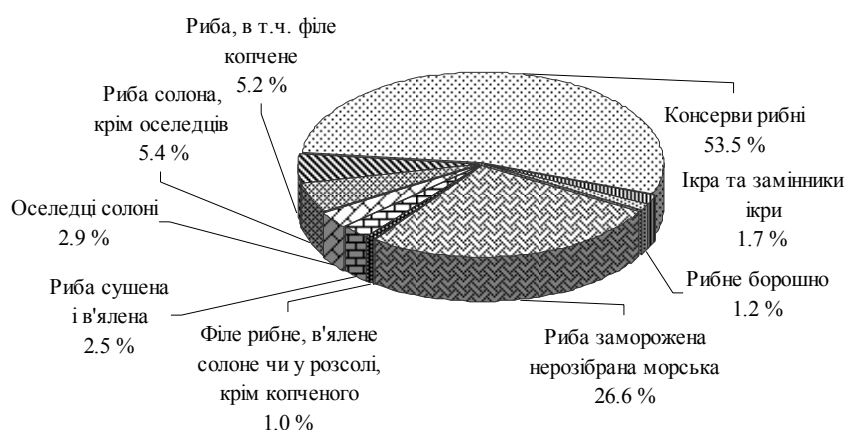

Рис. 1. Виробництво товарно-харчової рибної продукції за видами в 2013 р. [16]

В Україні існує значний дефіцит потужностей з базової переробки риби, а сучасні економічно вигідні технології з виробництва консервів і пресервів, обладнання для високоякісної переробки делікатесної риби не використовуються на повну потужність. Все це створює негативну ситуацію на внутрішньому ринку риби, яка призводить до збільшення витрат на виробництво та зростання споживчих цін [3–5].

Будучи незамінним продуктом здорового харчування і об'єктом продовольчої безпеки країни, продукція рибного господарства відрізняється соціально-стратегічним характером. Саме тому споживання риби й рибних продуктів є одним із важливих показників економічного та соціального рівня розвитку країни. Фізіологічно обґрунтована норма споживання риби й рибопродуктів на одну особу в Україні – 20–24 кг/рік, у т. ч. живої риби – 5–6 кг, тобто річне споживання риби та рибопродуктів у країні повинно становити понад 1 млн т, у т. ч. живої риби – 300 тис. т [8; 10].

У 2013 р. порівняно з 2012 р. цей показник збільшився на 3.3 % і становив 14.6 кг/рік на одну особу, що на 27 % менше рівня рекомендованих норм та на 58–78 % менше показників розвинутих країн (рис. 2) [13; 18].

Основним чинником, що зумовив у 2013 р. незначне зростання рівня споживання риби й рибної продукції на душу населення, є підвищення імпорту та деяке збільшення обсягів власного виробництва за окремими напрямками рибогосподарської діяльності. За даними Держкомстату України, протягом 2005–2007 рр. споживання риби й рибної продукції (в розрахунку на 1 особу за рік) зросло з 14.4 до 17.5 кг

і наблизилося до рівня споживання 1990 р. (18 кг). Протягом наступних років цей показник поступово зменшувався (з 15.1 кг у 2009 р. до 14.6 кг у 2013 р.), що зумовлено перш за все скороченням імпорту в Україну риби й рибної продукції внаслідок фінансово-економічної кризи та зменшенням купівельної спроможності населення [13; 18].

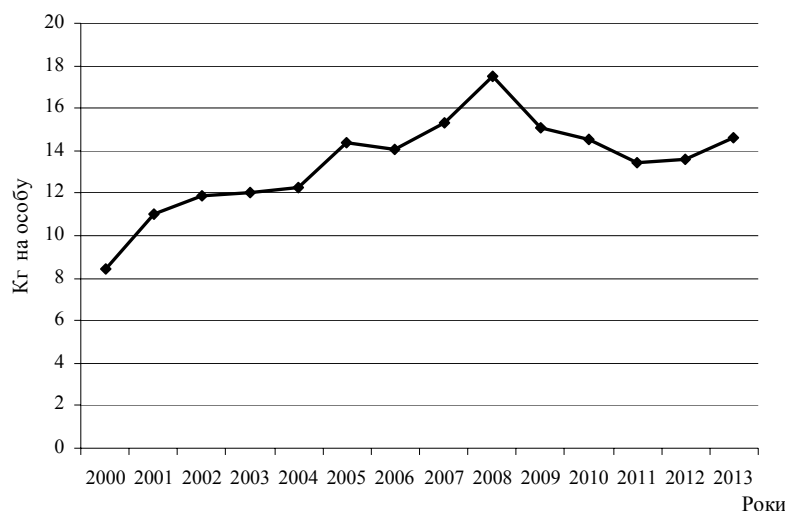

Рис. 2. Динаміка споживання риби та морепродуктів, кг на особу [13]

Споживання риби в окремих регіонах не однакове, а саме, кг/рік на одну особу: найбільше – в Київській (20.1), Одеській (17.7), Миколаївській (17.1), Вінницькій і Черкаській областях (16.5), тоді як найменше – в Івано-Франківській (8.5) та Закарпатській (9.5) [13].

Порівнюючи з іншими європейськими країнами протягом останнього періоду, низький рівень споживання риби й рибних продуктів на душу населення характерний для Польщі, Нідерландів, Естонії та Німеччини (13–15 кг). Істотні переваги за цим показником мають Норвегія, Іспанія, Португалія, Ісландія та Японія (38–65 кг). У Швеції, Данії, Фінляндії, Франції, Італії рівень споживання рибної продукції коливається в межах 20–35 кг. Країни Європи, в яких найменше споживають рибу, – це Румунія, Угорщина, Словаччина, Болгарія, Чехія та Австрія (4–11 кг) [9; 11].

Незважаючи на той факт, що в Україні фактичне споживання риби й морепродуктів є набагато нижчим порівняно з іншими країнами світу, загальний обсяг споживчих витрат населення свідчить про стійку динаміку до зростання обсягів вітчизняного ринку. Так, в Україні в 2012 р. споживачі витратили на рибу й рибну продукцію 40.9 доларів США з розрахунку на одну особу, що майже на 36 % більше ніж у 2010 р. Тобто в середньому цей сегмент продовольчого ринку зростав на 12 % щорічно, що свідчить про недостатній рівень задоволення споживчого попиту та наявність значних перспектив для розвитку вітчизняного рибництва [11].

Серед чинників низького рівня споживання риби можна виокремити такі: економічний стан в Україні, низький рівень купівельної спроможності населення, скорочення вилову риби та морепродуктів у світовому океані, слабе використання внутрішньої інфраструктури ринку – потенціал вітчизняних водоймищ використовується лише на 10 %, незадовільний технічний стан риболовного флоту [1–11].

Слід констатувати, що рівень споживання рибних продуктів на сьогодні досягнуто не за рахунок продукції вітчизняних виробників, а за рахунок імпорту. Адже національний рибний ринок складається з 95 % імпортової рибної продукції й лише 5 % – вітчизняної [1].

Аналізуючи обсяги імпорту риби та морепродуктів за період 2011–2013 рр., чітко простежується динаміка їх зростання як відносно фізичного обсягу, так і цін, підтверджуючи тим самим імпортозалежність українського ринку риби та морепродуктів (рис. 3) [17].

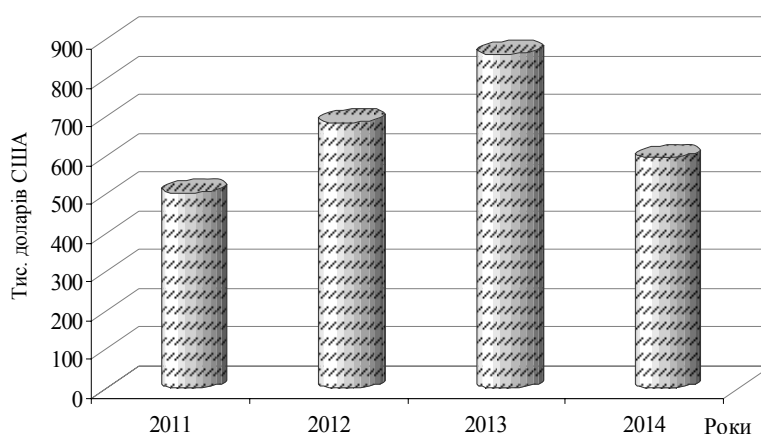

Рис. 3. Обсяг імпорту риби та морепродуктів, тис. доларів США [17]

За даними митної статистики України, протягом останніх років річний обсяг імпорту свіжої або охолодженої, замороженої риби, рибного філе та м'яса, рибних консервів та ікри на ринку України демонстрував тенденцію зростання, тоді як імпорт живої, сушеної та копченої риби, ракоподібних дещо зменшувався (рис. 4) [17].

Зокрема, у 2014 р. найбільше імпортовано, тис. т: замороженої риби – 245.2; філе рибного та іншого м'яса риб – 37.4; готової або консервованої риби, у т. ч. ікри, – 31.3, свіжої та охолодженої риби – 14.4. Риби живої ввезено лише 3 тис. т, що на 62.5 % менше порівняно з 2013 р. [17].

Найбільшими імпортерами рибної продукції в Україну є Норвегія, В'єтнам, Естонія, Латвія, значними – Ісландія, Китай, Російська Федерація, США та інші країни світу. Зокрема, провідним імпортером свіжої та охолодженої риби є Норвегія (88.8 %), мороженої риби – Норвегія (22 %), США (16.2 %) та Ісландія (16.2 %) [11].

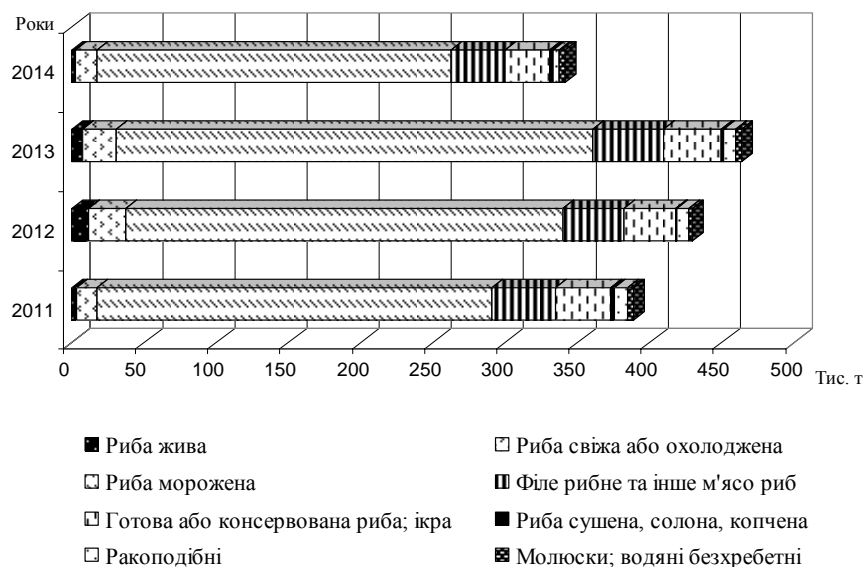

Рис. 4. Динаміка імпорту риби та морепродуктів за видами, тис. т [17]

Незважаючи на те, що в рибній галузі домінує імпортна сировина й створено кон'юнктуру ринку, іноземні інвестиції в основні фонди галузі не здійснювалися через відсутність механізму їх залучення. При цьому в країнах Балтії, Росії та Польщі спостерігалася значна інвестиційна активність, насамперед з боку країн-експортерів риби, найбільш зацікавлених у розвитку інфраструктури ринків збуту [1]. На жаль, залишається негативною ситуація щодо експорту рибної продукції (рис. 5).

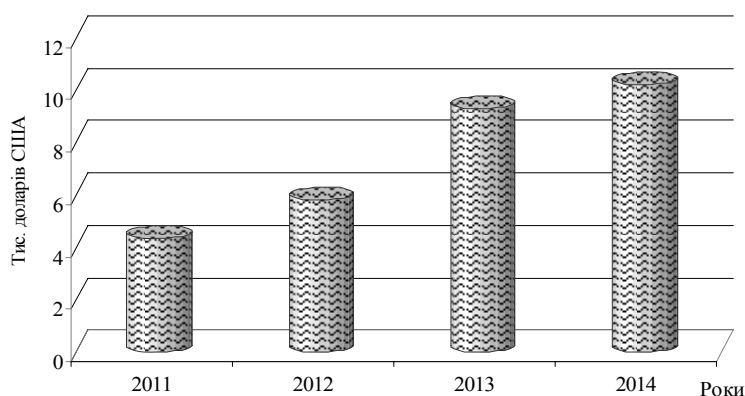

Рис. 5. Динаміка експорту риби та морепродуктів, тис. доларів США [17]

Встановлено, що за останні роки намітилася стійка тенденція до збільшення експорту риби та морепродуктів. У цілому, в 2014 р. порівняно з 2011 р. цей показник зріс на 5.9 тис. доларів США, або на 58 %, тоді як у період з 2013 р. по 2014 р. динаміка зростання експорту дещо уповільнилася – 0.94 тис. доларів США, або на 3.2 % [17].

Основними країнами, до яких експортується рибна продукція українського походження є Російська Федерація, Казахстан, Молдова, США, Нова Зеландія, Литва та ін. [8–11].

Висновки та пропозиції. Рибогосподарський комплекс України як складова агропромислового виробництва, працює в нестабільних умовах уже майже 20 років і на сьогодні перебуває в критичному стані. Занепад рибного господарства зумовлений неефективним використанням виробничого й науково-технічного потенціалу, невирішенням питання щодо його структурної перебудови, зокрема, реструктуризації виробничих потужностей та їх технічного переоснащення, незавершеностю ринкових перетворень і недосконалістю механізму ціноутворення.

Із урахуванням потенційних можливостей розвитку рибного господарства України, стратегічної важливості його для гарантування продовольчої безпеки країни необхідно відродити галузь на новому рівні. Досягнення поставленої мети можливо шляхом здійснення комплексу заходів:

- оновлення основних виробничих фондів підприємств та їх технічна модернізація;
- формування цінового, податкового та кредитного механізмів і митної політики з урахуванням специфіки рибного господарства;
- створення сприятливих і стабільних умов для залучення інвестицій у сферу рибного господарства;
- визначення окремих ланок і напрямів рибогосподарської діяльності, які потребують дотування та надання субсидій з боку держави;
- удосконалення системи довгострокового кредитування;
- створення відповідного правового, організаційного та економічного механізму державного регулювання в галузі рибного господарства, що сприятиме стабілізації ситуації в рибному господарстві, активізації його подальшого розвитку, а також конкурентоспроможності вітчизняної рибної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- оптимізація товарної номенклатури з урахуванням попиту споживачів, стимулювання просування вітчизняної рибної продукції на внутрішній і зовнішній ринок за рахунок розширення асортименту та поліпшення якості, що в цілому забезпечуватиме високий рівень споживання й сприятиме належній якості харчування населення.

Одним із перспективних напрямів розвитку рибного господарства України є розширення обсягів продукції аквакультури внутрішніх водойм, що уможливить забезпечення попиту населення у свіжій рибі. Переваги прісноводної аквакультури – швидкий ріст риби, відносно низькі витрати кормів, високі репродуктивні властивості об'єктів. Крім того, потужний Дніпровський каскад водосховищ забезпечує значну частку вітчизняної продукції на українському ринку риби. Все це сприятиме оптимізації сировинної та кормової бази рибного господарства, відновленню природних нерестовищ у рибогосподарських водоймах, зниженню собівартості рибних продуктів і забезпечуватиме їх конкурентоспроможність на ринку України.

Реалізація поставлених завдань сприятиме гармонійному розвитку рибного господарства, збереженню здоров'я нації, посиленню продовольчої безпеки та підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняного рибогосподарського комплексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Вдовенко Н. М.* Тенденції розвитку ринку продукції аквакультури в Україні / Н. М. Вдовенко // *Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*. — 2012. — № 169. — С. 47—53.
2. *Шкарупа О. В.* Рыбная отрасль Украины. Проблемы и перспективы / О. В. Шкарупа, В. Ф. Пличко // *Рибне господарство України*. — Керч, 2012. — № 5 (82). — С. 3—8.
3. *Сидоренко О. В.* Наукове обґрунтування і формування споживних властивостей продуктів з прісноводної риби та рослинної сировини : дис. ... докт. техн. наук : 05.18.15 : захищена 04.12.09 : затв. 12.05.10 / Сидоренко Олена Володимирівна. — К., 2009. — 327 с.
4. *Мазаракі А. А.* Модернізація системи державного управління в галузі рибного господарства / А. А. Мазаракі, В. П. Коротецький, О. В. Сидоренко // *Наук. зб. "Інтегроване управління водними ресурсами"*. — К : ДИА. — 2013. — № 1. — С. 13—25.
5. *Смирнюк Н. І.* Аналіз виробництва риби та рибної продукції в Україні на сучасному етапі становлення ринкових відносин / Н. І. Смирнюк, І. В. Буряк, Л. В. Товстенко // *Рибогосподарська наука України*. — 2013. — № 3. — С. 79—88.
6. *Гринжєвський М. В.* Інтенсифікація виробництва продукції аквакультури у внутрішніх водоймах України / М. В. Гринжєвський. — К. : Світ, 2000. — 188 с.
7. *Грициняк І. І.* Наукове забезпечення розвитку аквакультури та підвищення ефективності використання водних біоресурсів внутрішніх водойм України / І. І. Грициняк // *Рибогосподарська наука України*. — 2010. — № 1. — С. 4—13. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/mnu_2010_1_3.pdf.
8. *Стасишен М. С.* Економічні проблеми відродження рибного господарства України / М. С. Стасишен // *Рибне господарство України*. — Керч, 2012. — № 4 (81). — С. 42—47.
9. *Стасишен Н.* Исследование отраслевого тренда в евроинтеграции Украины как морской державы / Н. Стасишен, В. Бобырев, С. Изотов // *Економіст*. — 2014. — № 1 (327). — С. 14—19.
10. *Самофатова В. А.* Аналіз перспектив розвитку рибопереробної галузі України / В. А. Самофатова, Г. І. Фалюта // *Економіка харчової пром-сті*. — 2014. — № 3. — С. 50—52.
11. *Кернасюк Ю.* Рибництво: потенціал є! / Ю. Кернасюк // *Агробізнес сьогодні*. — 2014. — № 11 (282). — С. 14—18.
12. *Рибне господарство*. Архів / Державний комітет статистики України. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. *Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2013 рік*. Статистичний збірник. — К. : Державний комітет статистики України, 2014. — 56 с.

14. *Розвиток* галузі аквакультури стає все більш актуальним / Державне агентство рибного господарства України. — Режим доступу : <http://darg.gov.ua>.
15. *Обсяги* вилову риби та добування інших водних біоресурсів у 2013 році / Державне агентство рибного господарства України. — Режим доступу : <http://darg.gov.ua>.
16. *Статистика* товарно-харчова по групам у 2013 році / Державне агентство рибного господарства України. — Режим доступу : http://darg.gov.ua/_statistika_tovarno_harchova.
17. *Сумарний* обсяг імпорту та експорту окремих груп товарів за кодами УКТЗЕД / Державна фіскальна служба України. — Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/ms/f2a>.
18. *Українці* відмовляються від риби: споживання впало на чверть / Аграрне інформаційне агентство. — Режим доступу : <http://agravery.com/ua/pererobka>.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2015.

Donchevska R. Fisheries development in Ukraine.

Background. Fish and fishery products are strategically important for nutrition and occupy an important place in biologically valuable protein diet of the population. Nowadays there is a deep decline in Ukraine in fishery and destruction of its material and resource potential.

The aim of the article is to analyze the current state, determine the prospects and development strategies of fisheries in Ukraine.

Material and methods. While researching the general scientific and special methods of analysis and synthesis, systematic approach, analysis, comparison and synthesis were used. The theoretical basis was the results of the investigations in the fishing industry, empirical – official data of the State Statistics Service of Ukraine, State Agency for Fisheries of Ukraine, State Fiscal Service of Ukraine, Agrarian News Agency.

Results. During the 2000–2013 years fishing and capture of other aquatic biological resources in Ukraine have decreased by 35.5 %. However, in 2013 compared to 2012, the total capture of aquatic biological resources increased by 10.7 % which includes fishing by 9.9 %. In the waters of maritime economic zones of other States in 2013 was caught and captured by 2.4 % less than in 2012, (maritime) economic zone of Ukraine – by 24.3 % more, in inland waters – by 9.9 % more. Annual consumption of fish and fish products among Ukraine's population in 2014 was 15 kg/person, which is 43 % less than the recommended level rates (20 kg/year) and 40.7 % less than in developed countries.

Dependence on the imports of Ukrainian fish and seafood market is confirmed by the dynamics of the increase in imports of fish and seafood, as well as the share of imports (85 %) and domestic fish products (15 %). The major importers of fish products in Ukraine are Norway, Vietnam, Latvia, Iceland, USA and others. Exports of fish and seafood in 2014 compared to 2013 increased by 3.2 %.

Conclusion. Fisheries sector of Ukraine under present circumstances is in critical condition. Its recovery and development is possible by updating production facilities, introducing innovative achievements, directing considerable investment resources in the field, reviewing existing provisions on lending the industry, optimization of commodity nomenclature based on consumer demand, the formation and maintenance of breeding base for improving the quality of aquaculture facilities, expanding the resource base and forage fisheries, encouraging the promotion of domestic fish products to the domestic and foreign market by expanding the range and quality improvement.

Keywords: fisheries, aquaculture, inland waters, water resources, fishing, seafood, fish consumption.

REFERENCES

1. *Vdovenko N. M.* Tendencii' rozvytku rynku produkcii' akvakul'tury v Ukraini / N. M. Vdovenko // *Nauk. visn. Nac. un-tu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrainy.* — 2012. — № 169. — С. 47—53.
2. *Shkarupa O. V.* Rybnaja otrasl' Ukrainy. Problemy i perspektivy / O. V. Shkarupa, V. F. Plichko // *Ribne gospodarstvo Ukraini.* — Kerch, 2012. — № 5 (82). — С. 3—8.
3. *Sydorenko O. V.* Naukove obg'runtuvannja i formuvannja spozhyvnyh vlastyvostej produktiv z prysnovodnoi' ryby ta roslynnoi' syrovyny : dys. ... dokt. tehn. nauk : 05.18.15 : zahyshhena 04.12.09 : zatv. 12.05.10 / Sydorenko Olena Volodymyrivna. — K., 2009. — 327 s.
4. *Mazaraki A. A.* Modernizacija systemy derzhavnogo upravlinnja v galuzi rybnogo gospodarstva / A. A. Mazaraki, V. P. Korotec'kyj, O. V. Sydorenko // *Nauk. zb. "Integrovane upravlinnja vodnymy resursamy".* — K : DYA. — 2013. — № 1. — С. 13—25.
5. *Smyrnjuk N. I.* Analiz vyrobnyctva ryby ta rybnoi' produkcii' v Ukraini na suchasnomu etapi stanovlennja rynkovyh vidnosyn / N. I. Smyrnjuk, I. V. Burjak, L. V. Tovstenko // *Rybogospodars'ka nauka Ukrainy.* — 2013. — № 3. — С. 79—88.
6. *Grynzhivs'kyj M. V.* Intensyfikacija vyrobnyctva produkcii' akvakul'tury u vnutrishnih vodojmah Ukrainy / M. V. Grynzhivs'kyj. — K. : Svit, 2000. — 188 s.
7. *Grycynjak I. I.* Naukove zabezpechennja rozvytku akvakul'tury ta pidvyshhennja efektyvnosti vykorystannja vodnyh bioresursiv vnutrishnih vodojm Ukrainy / I. I. Grycynjak // *Rybogospodars'ka nauka Ukrainy.* — 2010. — № 1. — С. 4—13. — Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/rnu_2010_1_3.pdf.
8. *Stasyshen M. S.* Ekonomichni problemy vidrozhennja rybnogo gospodarstva Ukrainy / M. S. Stasyshen // *Ribne gospodarstvo Ukrainy.* — Kerch, 2012. — № 4 (81). — С. 42—47.
9. *Stasishen N.* Issledovanie otraslevogo trenda v evrointegracii Ukrainy kak morskoy derzhavy / N. Stasishen, V. Bobyrev, S. Izotov // *Ekonomist.* — 2014. — № 1 (327). — С. 14—19.
10. *Samofatova V. A.* Analiz perspektyv rozvytku rybopererobnoi' galuzi Ukrainy / V. A. Samofatova, G. I. Faljuta // *Ekonomika harchovoi' prom-sti.* — 2014. — № 3. — С. 50—52.
11. *Kernasjuk Ju.* Rybnyctvo: potencial je! / Ju. Kernasjuk // *Agrobiznes s'ogodni.* — 2014. — № 11 (282). — С. 14—18.
12. *Rybne gospodarstvo.* Arhiv / Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy. — Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. *Balansy ta spozhyvannja osnovnyh produktiv harchuvannja naselennjam Ukrainy za 2013 rik.* Statystychnyj zbirnyk. — K. : Derzhavnyj komitet statystyky Ukrainy, 2014. — 56 s.
14. *Rozvytok galuzi akvakul'tury staje vse bil'sh aktual'nym /* Derzhavne agentstvo rybnogo gospodarstva Ukrainy. — Rezhym dostupu : <http://darg.gov.ua>.
15. *Obsjagy vylovu ryby ta dobuyannja inshyh vodnyh bioresursiv u 2013 roci /* Derzhavne agentstvo rybnogo gospodarstva Ukrainy. — Rezhym dostupu : <http://darg.gov.ua>.
16. *Statystyka tovarno-harchova po grupam u 2013 roci /* Derzhavne agentstvo rybnogo gospodarstva Ukrainy. — Rezhym dostupu : http://darg.gov.ua/_statistika_tovarno_harchova.
17. *Sumarnyj obsjag importu ta eksportu okremykh grup tovariv za kodamy UKTZED /* Derzhavna fiskal'na sluzhba Ukrainy. — Rezhym dostupu : <http://sfs.gov.ua/ms/f2a>.
18. *Ukrainci vidmovljajut'sja vid ryby: spozhyvannja vpalo na chvert' /* Agrarne informacijne agentstvo. — Rezhym dostupu : <http://agravery.com/ua/pererobka>.